

Vergaderjaar 2014–2015

31 322

Kinderopvang

Nr. 274

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN
WERKGELEGENHEID**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 april 2015

In deze brief informeer ik u over de ontwikkelingen in het gebruik van kinderopvang, de arbeidsparticipatie van ouders met jonge kinderen, het aantal locaties en de uurprijzen over heel 2014.

In 2014 is het totaal aantal aanvragers van kinderopvangtoeslag ongeveer constant gebleven ten opzichte van 2013, maar de samenstelling van de groep is veranderd. Gemiddeld maakten 638.000 kinderen gebruik van kinderopvangtoeslag in 2014. In 2013 waren dit 637.000 kinderen.

Ten behoeve van de kinderopvangtoeslag is in 2014 structureel € 100 miljoen extra ingezet. Een gevolg hiervan is de herintroductie van de vaste voet (het laagste toeslagpercentage) waardoor ouders met een verzamelinkomen boven de € 120.565 weer kinderopvangtoeslag ontvangen in 2014 voor circa 25.000 (eerste) kinderen.

In de samenstelling van de groep aanvragers van kinderopvangtoeslag, zijn twee ontwikkelingen zichtbaar. Bij inkomens tot 1,5 keer modaal is een forse daling te zien in het gebruik, bij inkomens tussen 1,5 en 3 keer modaal is de ontwikkeling licht stijgend. De huishoudens uit de hoogste inkomensgroep keren weer terug in de cijfers. Verder valt op, in een analyse van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag naar leeftijd, dat met name de instroom van 0- en 1-jarigen in de dagopvang is afgenomen.

Zonder die terugkeer van kinderen met kinderopvangtoeslag in de hoogste inkomensgroep is het gebruik gedaald in 2014. Daarvoor zijn verschillende redenen. Het gedragseffect van maatregelen in de kinder-

opvang is sterker dan gedacht¹. De bezuinigingen uit 2012 en 2013 beïnvloeden vermoedelijk nog steeds de keuze van ouders om al dan niet gebruik te maken van kinderopvang. Ook zorgt de economische crisis er voor dat ouders (noodgedwongen) minder gebruik maken van kinderopvang. Daarnaast daalt gemiddeld gezien de groep 0-jarigen in 2014 nog iets ten opzichte van 2013. Overigens neemt het aantal geboortes vanaf 2014 weer toe na jaren van daling.

1. Gebruik kinderopvangtoeslag

In de tabel 1 is te zien dat in 2014 gemiddeld 638.000 kinderen gebruik maakten van kinderopvangtoeslag. Daarvan gaan 255.000 kinderen naar de dagopvang, 285.000 kinderen naar de bso en 98.000 kinderen naar de gastouderopvang. Gedurende het jaar is het aantal kinderen redelijk constant gebleven.

Het aantal uren kinderopvangtoeslag in 2014 is gemiddeld 60,3 uur per kind per maand. Omdat er grote verschillen bestaan in uren kinderopvangtoeslag voor kinderen in de leeftijd 0–4 jaar en kinderen in de leeftijd 4–12 jaar, geeft een uitsplitsing naar opvangsoort meer informatie. Kinderen gaan gemiddeld 86 uur per maand naar de dagopvang en 38 uur per maand naar de buitenschoolse opvang. Bij alle opvangsoorten valt op dat het aantal uren kinderopvangtoeslag daalt sinds 2012. Een belangrijke oorzaak hiervoor is dat instellingen steeds meer flexibele contracten aanbieden, zodat beter wordt aangesloten bij de wensen van ouders.² Ouders kiezen bijvoorbeeld voor een contract van 48 weken, omdat zij geen opvang nodig hebben in de weken dat ze vakantie hebben.

Tabel 1. Gebruik kinderopvangtoeslag (gemiddelden)¹

	2012	2013	1 ^o kwartaal 2014	2 ^o kwartaal 2014	3 ^o kwartaal 2014	4 ^o kwartaal 2014	geheel 2014
Aantal kinderen (x 1000)							
Totaal	698	637	638	642	635	638	638
Dagopvang	296	261	259	257	252	252	255
Buitenschoolse opvang	301	279	283	286	284	288	285
Gastouderopvang 0–4 jarigen	51	49	49	50	50	50	50
Gastouderopvang 4–12 jarigen	50	48	48	49	48	48	48
Uren per kind per maand							
Totaal	67,8	63,1	61,2	60,5	59,8	59,7	60,3
Dagopvang	96,1	89,1	87,1	86,2	85,3	85,3	86,0
Buitenschoolse opvang	42,1	39,8	38,3	38,1	37,9	38,0	38,1
Gastouderopvang 0–4 jarigen	75,3	73,6	71,8	71,3	70,7	70,9	71,2
Gastouderopvang 4–12 jarigen	47,9	46,9	45,1	44,9	44,5	44,0	44,6

¹ Gegevens over de kinderopvangtoeslag voor 2012, 2013 en 2014 hebben als peildatum december 2014. Als gevolg van mutaties met terugwerkende kracht kunnen deze nog wijzigen.

Bron: Belastingdienst, peildatum december 2014, bewerking SZW

Tabel 2 laat de ontwikkeling in het gebruik van kinderopvangtoeslag zien naar verzamelinkomen. Bij de hoogste inkomensgroep is een enorme stijging te zien in het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag. In 2014 is de vaste voet weer ingevoerd, waardoor de hoogste inkomens voor het eerste kind weer kinderopvangtoeslag ontvangen. Deze kinderen zijn in

¹ CPB: MICSIM – A behavioural microsimulation model for the analysis of tax-benefit reform in the Netherlands.

² Onderzoek aanbod en contracten in de kinderopvang, Bijlage bij Kamerstuk 31 322, nr. 248.

2013 uit de cijfers van de Belastingdienst/Toeslagen verdwenen en in 2014 weer teruggekeerd.

Bij huishoudens met een inkomen tot 1,5 keer modaal is aantal kinderen met kinderopvangtoeslag gedaald met circa 15%. Tussen 1,5 keer modaal en twee keer modaal is een omslagpunt en bij huishoudens tussen twee keer modaal en drie keer modaal zien we een stijging van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag ten opzichte van 2013. Mogelijk speelt hier de intensivering in de kinderopvangtoeslag een rol, aangezien de toeslagtabel is verhoogd voor inkomens vanaf 1,5 keer modaal.

Tabel 2. Aantal kinderen met KOT en uren/ kind naar verzamelinkomen (relatieve mutatie gemiddeld 2014 t.o.v. 2013)

Verzamelinkomen	Mutatie aantal kinderen	Mutatie uren per kind	Totale mutatie
Negatief – tot 130% WML	- 16%	- 3%	- 19%
130% WML – modaal	- 17%	- 5%	- 22%
Modaal – 1,5 x modaal	- 12%	- 8%	- 19%
1,5 x modaal – 2 x modaal	0%	- 7%	- 7%
2 x modaal – 3 x modaal	6%	- 5%	1%
3 x modaal en hoger	42%	8%	54%
Totaal	0,1%	- 4,5%	- 4,3%

Bron: Belastingdienst, peildatum december 2014, bewerking SZW

Zonder de toename van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag in de hoogste inkomensgroep is het gebruik gedaald in 2014. Voor die daling zijn verschillende redenen. Het gedragseffect van de bezuinigingen is vermoedelijk groter dan gedacht. Het CPB laat op basis van nieuwe inzichten zien dat ouders sterker reageren op veranderingen in de prijs van kinderopvang dan eerder gedacht.³ De bezuinigingen op de kinderopvangtoeslag in 2012 en 2013 werken ook in 2014 vermoedelijk nog door op keuzes die ouders maken.

Er zijn ouders door de crisis werkloos geraakt of noodgedwongen minder uren gaan werken die daardoor minder kinderopvang zijn gaan afnemen, zoals het rapport van het SCP «Krimp in de kinderopvang» laat zien⁴. Dit rapport onderzocht om welke redenen ouders in 2012 afzagen van formele kinderopvang. Volgens dit rapport spelen de kosten van kinderopvang een belangrijkere rol als ouders in onzekerheid zitten over inkomensachteruitgang. Werkloosheid, inkomensachteruitgang en gedaalde koopkracht lijken net zo belangrijk als de gestegen kosten van kinderopvang in de beoordeling van ouders. De crisis lijkt daarmee een grote rol te spelen in de keuzes over kinderopvang die ouders hebben gemaakt.

Tot slot is er het effect van demografie. Vanaf 2011 zijn er beduidend minder kinderen geboren, wat ook het gebruik van kinderopvang beïnvloedt. De dalende trend van het aantal geboortes is echter gedurende 2014 weer omgeslagen in groei. De verwachting van het CBS is dat deze groei in aantal geboortes de komende jaren doorzet.

³ CPB: MICSIM – A behavioural microsimulation model for the analysis of tax-benefit reform in the Netherlands.

⁴ Bijlage bij «Onderzoeken naar krimp in de kinderopvang». Kamerstuk 31 322, nr. 250

Gebruik kinderopvangtoeslag naar leeftijd van het kind

Tabel 3 laat zien hoe de ontwikkeling van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag is geweest per leeftijd.⁵ Dit geeft een beeld van de instroom en uitstroom. Het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag laat de ontwikkeling zien per leeftijdsjaar. Door middel van het deelnamepercentage (aandeel kinderen met kinderopvangtoeslag van het totaal kinderen in die leeftijd) wordt rekening gehouden met de invloed van demografie. Als bijvoorbeeld minder kinderen worden geboren, werkt dit door in zowel het totaal aantal kinderen in die leeftijd als het aantal kinderen in die leeftijd met kinderopvangtoeslag.

Tabel 3. Kinderen met kinderopvangtoeslag per leeftijd als aantal en als percentage van de totale leeftijdsgroep

Leeftijd	Aantal	Deelnamepercentage	Aantal	Deelnamepercentage	Relatieve mutatie in deelname
	jan 2012	jan 2012	dec 2014	dec 2014	
0	56.217	31,3	41.129	23,6	- 25%
1	92.186	49,9	73.456	42,8	- 14%
2	97.659	52,6	86.320	48,8	- 7%
3	95.712	51,5	92.540	51,0	- 1%
4	65.095	35,6	60.781	32,9	- 8%
5	61.128	32,9	56.117	30,2	- 8%
6	56.939	30,3	53.626	28,9	- 5%
7	52.618	27,2	48.846	26,7	- 2%
8	46.101	23,0	43.192	23,2	1%
9	36.302	18,0	35.818	18,9	5%
10	25.129	12,4	26.247	13,5	9%
11	13.661	6,6	13.946	6,9	5%
12 jaar en ouder	3.837	1,9	3.150	1,6	- 16%

Bron: Belastingdienst, bewerking SZW

Wat opvalt, is dat de grootste daling van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag heeft plaatsgevonden bij 0- en 1-jarigen. Dit is mede een gevolg van de daling in het aantal geboorten de afgelopen jaren. Ook als hiervoor wordt gecorrigeerd (in deelnamepercentage) is de daling in de instroom zichtbaar. De deelname van het aantal 0-jarigen met kinderopvangtoeslag gedaald van 31,3% naar 23,6% in de periode januari 2012 – december 2014. Voor kinderen van 1 jaar is de deelname gedaald van 49,9% naar 42,8%. Sinds januari 2012 zijn dus minder kinderen in de jongste leeftijdsgroep ingestroomd in de dagopvang.

Bij 3-jarigen is de daling in het aantal kinderen opvallend lager. Een verklaring hiervoor kan de ontwikkeling zijn dat steeds meer peuterspeelzalen worden omgevormd naar kinderopvanginstellingen. Voor de buitenschoolse opvang is de daling minder groot dan in de dagopvang. Hoewel ook daar de instroom, het aantal 4- en 5-jarigen, is afgenomen.

De conclusie hieruit is dat de instroom in de dagopvang, het aantal 0- en 1-jarigen, het sterkst is afgenomen. Overigens is bij vrijwel alle leeftijden het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag gedaald. De deelnamepercentages, waarbij rekening is gehouden met demografie, laten voor 8-jarigen en ouder wel een lichte toename zien.

⁵ In de tabel is 2013 niet opgenomen, omdat hoge inkomens toen geen kinderopvangtoeslag ontvingen voor hun eerste kind en daarom buiten de cijfers voor dat jaar vallen.

2. Netto arbeidsparticipatie ouders met jonge kinderen

In deze paragraaf wordt de ontwikkeling in netto arbeidsparticipatie van ouders met jonge kinderen weergegeven. De cijfers in deze rapportage verschillen iets van de eerder gepubliceerde cijfers. Dat komt door een revisie van de statistieken over de beroepsbevolking door het CBS⁶.

Over het algemeen is de netto arbeidsparticipatie van vrouwen en moeders met jonge kinderen redelijk constant gebleven. Bij alleenstaande moeders is wel een aanzienlijke daling in arbeidsparticipatie te zien. Voor moeders met jonge kinderen (0–11 jaar) is de netto arbeidsparticipatie op 69,9% gebleven.

Tabel 4. Netto arbeidsparticipatie vrouwen en moeders met jonge kinderen (in %)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vrouwen 15–64	58,2	59,2	59,3	59,7	58,6	58,5
Vrouwen 25–34	77,8	79,3	77,4	77,0	75,5	75,1
Vrouwen 35–44	74,0	74,3	73,3	73,9	73,1	72,7
Moeders (lid van ouderpaar)	69,2	69,9	70,6	71,1	69,8	70,4
Alleenstaande moeders	61,6	63,8	62,7	61,3	60,1	56,2
Moeders met jonge kinderen (0–11)	70,2	71,0	71,3	71,7	69,9	69,9

Bron: CBS

Na een daling in arbeidsparticipatie de afgelopen jaren, is de arbeidsparticipatie van mannen over de hele linie licht gestegen ten opzichte van vorig jaar. Bij vaders met jonge kinderen is de arbeidsparticipatie 92,7% in 2014 ten opzichte van 91,0% vorig jaar.

Tabel 5. Netto arbeidsparticipatie mannen en vaders met jonge kinderen (in %)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mannen 15–64	74,4	74,1	74,1	72,7	71,7	72,2
Mannen 25–34	88,9	88,8	87,4	85,1	82,1	84,2
Mannen 35–44	92,3	92,0	90,9	89,5	87,1	88,2
Vaders (lid van ouderpaar)	91,9	92,1	92,1	91,2	89,7	91,2
Alleenstaande vaders	79,8	81,0	78,9	79,7	75,5	78,7
Vaders met jonge kinderen (0–11)	94,0	93,8	93,9	93,2	91,0	92,7

Bron: CBS

Het aantal gewerkte uren van vrouwen en moeders met jonge kinderen laat opnieuw een lichte stijging zien. In 2014 werken vrouwen tussen de 15–64 jaar gemiddeld 28,8 uur en moeders met een kind in de leeftijd 0–11 jaar werken gemiddeld 26,9 uur.

Tabel 6. Ontwikkeling in gewerkte uren van vrouwen en moeders met jonge kinderen (gemiddelde binnen de groep vrouwen met een baan van meer dan 12 uur)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vrouwen 15–64	28,5	28,4	28,5	28,5	28,6	28,8
Moeders met jonge kinderen (0–11 jaar)	25,5	25,4	25,8	26,2	26,6	26,9

Bron: CBS

⁶ Deze cijfers zijn gebaseerd op een arbeidsparticipatie van 12 uur of meer per week en hebben betrekking op het vierde kwartaal.

3. Ontwikkeling gemiddelde uurprijs

De tabel hieronder illustreert het verschil tussen de gemiddelde uurprijzen van de verschillende opvangsoorten en de maximaal te vergoeden uurprijzen (hierna: maximum uurprijzen). Voor de dagopvang ligt de gemiddelde uurprijs en de maximum uurprijs heel dicht op elkaar (0,1% verschil). Bij de buitenschoolse opvang is het verschil tussen gemiddelde uurprijs en maximum uurprijs het grootst.

Tabel 8: ontwikkeling gemiddelde uurprijs¹ (in €)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gemiddelde uurprijzen voor maximering						
Dagopvang	5,97	6,16	6,32	6,45	6,57	6,71
Buitenschoolse opvang	5,95	6,10	6,17	6,40	6,53	6,66
0- t/m 3-jarigen gastouderopvang	5,86	5,49	5,34	5,43	5,47	5,55
4- tot 12-jarigen gastouderopvang	5,98	5,53	5,32	5,40	5,44	5,54
Maximum uurprijzen						
Dagopvang	6,10	6,25	6,36	6,36	6,46	6,70
Buitenschoolse opvang	6,10	5,82	5,93	5,93	6,02	6,25
0- t/m 3-jarigen gastouderopvang	6,10	5,00	5,09	5,09	5,17	5,37
4- tot 12-jarigen gastouderopvang	6,10	5,00	5,09	5,09	5,17	5,37
Relatief verschil gemiddelde t.o.v. maximum uurprijzen						
Dagopvang	-2,2%	-1,5%	-0,6%	1,4%	1,7%	0,1%
Buitenschoolse opvang	-2,5%	4,6%	4,0%	7,9%	8,5%	6,6%
0- t/m 3-jarigen gastouderopvang	-3,9%	9,8%	4,9%	6,7%	5,8%	3,4%
4- tot 12-jarigen gastouderopvang	-2,0%	10,6%	4,5%	6,1%	5,2%	3,2%

¹ Deze cijfers over de gemiddelde uurprijs zijn gebaseerd op de uurprijzen die ouders aan de Belastingdienst/Toeslagen doorgeven. Het is onduidelijk in hoeverre ouders een wijziging van de uurprijs doorgeven.

Bron: Belastingdienst/Toeslagen, bewerking SZW

Voor 2015 zijn de maximum uurprijzen geïndexeerd. De nieuwe maximum uurprijzen zijn € 6,84 voor de dagopvang, € 6,38 voor de bso en € 5,48 voor de gastouderopvang.

4. Aanbod kinderopvang

Het aantal locaties in de dagopvang vertoont een stijgende lijn. Vanaf januari 2012 is het aantal dagopvanglocaties met bijna 600 locaties gegroeid. In 2014 zijn er netto 250 locaties bijgekomen. Deze groei komt deels doordat peuterspeelzalen worden omgevormd naar kinderdagverblijven. In de buitenschoolse opvang is daarentegen het aantal locaties gedaald sinds 2012, maar het afgelopen half jaar redelijk gestabiliseerd. Het aantal gastouderlocaties laat een aanzienlijke daling zien.

Tabel 7: aantal kinderopvang- en gastouderlocaties

	jan 2012	jan 2013	jan 2014	apr 2014	juli 2014	okt 2014	jan 2015
Dagopvang	5.862	6.220	6.187	6.272	6.320	6.377	6.446
BSO	6.735	6.682	6.417	6.380	6.331	6.361	6.336
Gastouders	48.887	46.578	40.148	39.169	38.215	37.215	36.807

Bron: DUO rapportage Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
L.F. Asscher